

مقدمه:

نخود یو دومشیمه بوتی د حبوباتو له جمله نه دی چې د *Pisum sativum* په نباتي کورنۍ پوری اړه لري . علمي نوم یې د معمولو نخودو علمي نوم *Cicer arietinum* دی.

نخود د پیداښت لرغونی اړخ لري د لرغونو یو نانیانواو رومیانو له خوا روژل کیدل . ځینې مورخین په دی عقیده دی چې نخود د لرغونی مصری بوتی دی ۱۹۴ ق.م په وخت کې روزل کیده . داسې هم ویل کېږي چې لرغونو خلکو د نخودو، لوبيا، نسکو او موټو تر منځ دقیق تشخیص نشوای کولای له دی کله سخنه بریښی چې په دی پوه شو چې تاریخي اسناد د کوم یو بوتی په اړه لیکل شوی دي . شواهد ځرګندوي چې د *Pisum sativum* د پیداښت تابوبي منځني اسیا ده . تازه نخود (متر Garden pea) په منځني او شمالی اروپا کې یه منځبو دورو کې روژل کیده . په انگلستان کې نخود په یولسمه پېړي کې روژل کیدل . امریکاته د هغه د کاشیفونو په واسطه یورل شول چې فعلا زیات اهمیت لري او یومهم فصل شمیرل کېږي .

اقتصادي ارزښت :

نخود یو مهم غذایي بوتی دی د نړۍ په بازارونو کې په تجارتی دول پلورل کېږي . په اوسته دول سره نخود ۳۴ فیصده پروتین، ۱۷ فیصده نشایسته، ۱.۵ فیصده شحم، ۰.۳۳ فیصده کلسیم، ۰.۵۱ فیصده اوسپنه او همدارنګه D, PP, B1, B2, C, A ویتامینونو لرونکی دي . دنخودو رسیدلې دانې د دال، اورو او همدارنګه د چوډانو په خير په زیانې اندازه سره په مصرف رسیری . دنخودو نا رسیدلې پلي او تازه پانې د سبزې په شکل سره په مصرف رسیری . چې بعضې یې د ګنګل په شکل او زیانه اندازه یې په تازه شکل پلورل کېږي .
نخود د نړۍ په ۲۴ هیوادونو کې په تجارتی دول کرل کېږي او د غذایي موادو په حیث په مصرف رسیری . مګر په افغانستان کې دومره مشهور نه دی د تورو نخود کرل چې په افغانستان کې رواج لري چې وچې دانې په پاخه دول په مصرف رسیری . له نخودونه په صنعت کې د شیرینو غذاکارو په جورولو کې استفاده کېږي همدارنګه د نړۍ په زیانو هیوادونو نخودونه د حیواناتو د غذا په حیث هم استفاده کېږي .
په زراعت کې هم نخود زیات ارزښت لري ددې نبات په نیلو کې د لیکیوم د کورنۍ د نورو بوتو په خير یو ساختمان Nodule موجود دی چې د مخصوصي بکتر یا Rhizobium leguminosorum په واسطه د هوا نایتروجن په خمکه کې نصبوی چې د خاوری فزیکي حالت برابروي چې د راثلونکي فصل د نباتاتو لپاره زیات ارزښت لري د یوفصل په اوردوکې نخود له ۵۰ کیلو ګرامه نایتروجن په یو هکتار کې نصبوی .

د نخودو دکرنې ساحه او حاصل:

نخود یو زیات مهم او ارزښتک بوتی دی د نړۍ په کن شمیر هیوادونو کې روژل کېږي چې له دی جمله نه په ۲۴ هیوادونو کې په تجارت لپاره روژل کېږي دیو کلن حاصل اندازه ۷.۵ میلیون ټیو نه رسیری . په جهاني مقیاس کې ۲.۱۶ میلیون هکتاره خمکه د نخودو تر کېښ لاندې ده چې ۷۰% فیصده یې په هند کې ده او ۴.۵ میلیون ټه حاصل ورنه لاس نه راوري په اوسته دول سره په یو هکتار خمکه کې د نخودو دحاصل اندازه ۵۶۰ کیلو ګرامه بشودل شوی ده .

د نخود نباتي مشخصات:

نخود یو وابه وړمه کوچینې بوتی دی چې ۲۵ خڅه تر ۵۰ سانتي مترو پوری لوروالی لري . ریښې یې په بشه دول سره منشعبې شوې چې له ۱ خڅه تر ۲ مترو په خمکه کې شکته کېږي . مستقیمه او منشعبه ډکه تنه لري . ینکه دوله مرکې پانې لري چې له ۱ خڅه تر ۲ جورو پوری رسیری چې د رنګ له مخې کم رنګه شنۍ او سینې ګردنونکې وي . زیات شمیر نخود سینې یا سره یا بانجاني ګلان لري . پلي یې پرسیدلې ۳ خڅه تر ۸ سانتي مترو اوردوالی لري . د نخود تخمونه بشوې، زور زور، ګونځې شنه یا زير وي . په پليو کې له ۲ خڅه تر ۹ دانې تخمونه موجودوی د تخمونه آندوسيرم یې ڇير یا شين وي .

د نخودو بیولوژیکي مشخصات:

خوبنیٹ هپو تو هاکسپوره کوی د تخم د زرغونیدو لپاره تینه تودو خه ۴۰۳ درجی د سانتی گراد تاکل شوی په ۲۴ درجو کې زيات تخمونه زرغونبیري . د نبات د نمو لپاره مناسبه تودو خه له ۲۰ خخه تر ۳۰ درجو پوري ده . زيانه اندازه لنديل او ورڅخه لرونکي هوا به دوام داردول سره د ګلانو، پليو او په تخم کې د ذخیره کيدونکو موادو په اندازه منفي اغizerه کوي . د ژوند دوران بي په ورایتيو او د روزنې په شرابيطو پوري اړه لري چې ۷۰ خخه تر ۱۴۰ ورڅخه پوري رسپيريو . وجه هوا هم د نبات په حاصل باندي منفي اغizerه کوي . پټونۍ کوډه کې **لښکۍ هلب بلانګړل** **لښکۍ هلب بلانګړل** لکنکري له غله یې نباتاتو وروسته هم په کامياب دول سره روزل کيري.

د نخودو چولونه:

په نری کې د نخودو دیر دولونه موجود دي د تازه خوراک نخود *Pisum sativum hortense* د وچو دانونخود *Pisum sativum arvensa* زیانه بیمانه روزل کېږي. لاتر او سه ده معلومه چې په افغانستان کې ټو دله نخود کړل کېږي او د کښت اندازه په خومره ده. د تخم له نظره نخود په دوه دوله ويشن شوي خینې پې شوبوې او خینې پې زيره دي لتل مارول په ګرموم سیمو کې بشه نتیجه ورکوی د الاسکا ورایتني د مرادي کیدونکوی مرض په مقابل کې مقاومت لري او توomasن لکستون پې بشه شهرت لرونکي دي.

د نخودو کرنه:

خاورہ اور دخاولی تیاروں:

نخود به مختلفو خاوره وکي د روزني ور دي . د وختي حاصل لپاره شگلهه لوم خاوره مناسبيه ده د لور حاصل لپاره بهه زهکشي شوي
كلې لوم خاوره يا سيلت لوم به زره پوري بريسي . تيزابي خاورې د نبات د كښت لپاره مناسبې نه دي د خاورې 7.5 - 6.5 PH د
نخودو لپاره مناسب دي.

دسری استعمال:

ددي لپاره چې د نخودونه زیات حاصل لاس ته راورو ضروري ده چې د هفه په کرونده یوه اندازه عضوي او کیمباوی سري استعمال کړو ترکو دنبات د ضرورت ور عناصر و اندول په خاوره کې برابر شي. چې د هفه اندازه په دي دول سره ده. په یو جریب کې ۳۰ کيلو گرامه یوريا، ۲۵ کيلوگرامه DAP او ۲۵ کيلوگرامه یو تاشیم سلفیت سره باید د کرل شویو تخمونه سره یه تماس کې نه شي.

دک نہ او فاصلہ:

روزگاری نو بايد وختي وکرل شي همدارنگه ناخونته کرنه حاصل کموي په هفه سيمو کي چې سيمو کي چې نخود په اوري کي روزگاری نو بايد وختي وکرل شي همدارنگه ناخونته کرنه حاصل کموي په هفه سيمو کي چې اوری یې سور وي ناخونته کرنه هم کیدای شي. د نخودو تخمونه په کلب خاوره کي شبابی 2.5 cm ژوروالي او په شگلنے خاوره کب ۵ ۳ cm ژوروالي سره کرل کيردي په خينو وختونو کي نخود په قطارونو کي یوله بهل د 60 90 cm فاصله لري کرل کيردي. ددي لپاره چې پوره اندازه بوئني توليد شي بايد په یو جریب کي 20 kg کيلو گرامه تخم چې د کیمیاوی مواد TMTD سره معامله شوي وي کرل کيردي. په نخودو کي د نهه نامطلوبه بوئني د مخنيوي د متراس ۰.۳۵ kg/h استعمالکاري او د اللون سره لري کيردي. هغه پېتني چې للون پکم اجرائکيري بشابي د قطارونو تر منځ فاصله یې زيانه وي. ځرنګه چې نخود په چنکي سره وده کوي نو له ددي کبله زيات اللون ته ارتیا له لري.

اوہ لکول:

نخود د تیغ و هلهویه وخت که زیانو او بو نه اریتا لري . نو ددی لپاره چي خاوره بنه لنبل ولري خاوره د کرنې نه مخکي باید داسې او به شي چي او به په خاوره کي د 85 سانتي ځخه تر 90 سانتي پورې په ځمکه کي بشکته نفوذ وکړي . په دې صورت کې د خاوره لنبل د ګل تر باسلو تر مرحلې د نبات لپاره کافي دی . نخود دری خله او به کېږي د غوښې د راولو په مرحله کې ، د ګل او دېلو د تشکيل په مرحله کې او به کېږي . د ګل د مرحلې نه مخکي خاوره باید 70% د ګل او میوی د تشکيل په مرحله کې 70% فيصده لنبل باید ولري د او به کمبود د ګل او میوی د تشکيل یه مرحله کې په حاصل باندي منفي اغیزه لري .

له بوتو نه د پلیو راتولول:

خرنگه چې نخود غیر محدوده وده کوي نخودو ته اویه ورکول په یوه وخت کې ګل باسل او حاصل راتولول لمنځه وري نو د لاندېو پابو به ژيریدو سره باید اویه لکول بندکرو تر خو د هفه د اضافي ودي مخښوي وشي او حاصل په یوه وخت کې راتولول شي. تجربيو بشودلي ده چې کله دانې تر غاشيونو لاندي ماتې شي چېتې نه شي د نخودو دراټولولو بنه او مناسب وخت ګټل کيري. حاصل په یو واري توګه سره راټوليري بوتي تول له ځمکي ځخه راویستل کيري. د کورني استعمال او تازه مارکيت لپاره د نخودو پلې د لاس په واسطه راټوليري چې د لاس په واسطه د پلیو راتولول د هفه بیه لوره بیاپي چې په دې ډول ۲ یا ۳ خله پلې له پیویو نه راټوليري. د پلیو راتولو وخت د پلیو د رنګ له مخپ پاکل کيري کله چې د پلیو رنګ د تور شين ځخه کم رنګه شين ته د بدلون په حالت کې وي پلې راټوليري. خلاصه دا چې پلې باید په داسې وخت کې له بو تو نه راتول شي چې د هفه کمیت او کیفیت یو د بل په زیان تمام نه شي.

ساتنه:

د نخودو وچې دانې باید په پاک ځای کې چې لنډل یې تر کنټرول لاندي وي ذخیره شي د دانو د لنډل اندازه باید د 10 ځخه تر 13 فیصده پوري وي د لنډل زیانوالی د تخمونو د خوسا کیدو سبب کيري همدارنګه د لنډل په کموالی سره په تخم کې د درزونو او د مانيدو سبب کيري چې تخم نامېه قوه یا د نیغ وھلو قدرت له لاسه ورکوي. ناروغۍ او افتونه:

دوی حشری نباتي سېږي Aphids او ویول نخودو ته زیان اروي. چې له نیکه مرغه دواري حشری د Rotenone پودر په واسطه کنټروليري. همدارنګه د تخم او رسپنو ورسټیدل د ارسان يا سیماتا لرونکو مرکانو په واسطه کنټروليري د مقاومو تخمونو کړل د مرضونو په مخنيوی کې کومک کولای شي.

نتیجه او سپارښته:

نخود زیات مهم غذایي او زراعتي بوتی دی د هوا نایتروجن په ځمکه کې نصبوی چې د خاوری فریکي حالت برابرولي همدارنګه زیانه اندازه پروتن او ویتامینونه لري چې په تازه، پاچه او وچ ډول سره په مصرف رسپري له هفه نه استفاده کول د انسانانو په غذا کې د پروتئین پوه اضافي منیع ګټل کيري. د نرۍ په زیانو هیوادونو کې په تجارتي ډول تولیديري زیات عايد ورنه لاس نه راوري. زمونږ په هیواد کې د هفه روزنې ته په زیانه بیمانه پراختنا ورکول کیدای شي که د نخودو اصلاح شوي تخمونه بزرگرانو ته ترویج او د هفهوي په اختیار کې ورکړل شي د هیوادو والو د غذایي موادو سطحه به لوره، خوارخواکي په لمنځه لاره شي او ملي اقتصاد به پیاوړتیا وموږي. مر بوټو مرجعو ته سپارښته کيري تر خو د نخودو اصلاح شوي تخمونه د کرهنو له خیرنیزو مرکزونو نه تر لاسه او د بزرگانو په اختیار کې ورکړي.

